

DE REËLE KOST VAN DE VERGRIJZING

UNIZO-BEREKENING EN VOORSTEL

Unie van Zelfstandige Ondernemers

www.unizo.be

UNIZO · STUDIEDIENST

Dit is een uitgave van de
UNIZO-Studiedienst
Spastraat 8, 1000 Brussel

Auteur: UNIZO-Studiedienst
Verantwoordelijke uitgever:
Johan Bortier
Publicatiedatum: November 2011
WD/2011/10.980/11

Unie van Zelfstandige Ondernemers

www.unizo.be

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
2. De financiële situatie van de sociale zekerheidsstelsels.....	6
2.1. De sociale zekerheid van de werknemers.....	6
2.2. Het sociaal statuut van de zelfstandigen	7
3. De vaststellingen van de studiec commissie voor de vergrijzing m.b.t. de budgettaire kosten van de vergrijzing (rapport juni 2011)	8
3.1. Op middellange termijn (2010-2016).....	8
3.2. Op lange termijn (2010-2030-2060)	9
3.3. Alternatieve scenario's met hoge en lage productiviteitsgroei	9
3.4. Gevoeligheidsanalyses inzake de effectieve uitstapleeftijd uit de arbeidsmarkt	10
3.5. Vergelijking van de verschillende scenario's.....	11
3.6. Vergelijking rapport 2010 met rapport 2011	12
4. Zijn de budgettaire kosten van de vergrijzing alleen te wijten aan de vergrijzing?.....	13
5. De reële kost van de vergrijzing op middellange en lange termijn	18
5.1. De evolutie van het bruto binnenlands product	18
5.2. Evolutie van de sociale prestaties op middellange termijn	19
5.3. Evolutie van de sociale prestaties op lange termijn.....	22
6. Mogelijke oplossingen	23
6.1. Alternatieve scenario's van de studiec commissie vergrijzing.....	23
6.2. Lagere groeicnorm voor de gezondheidszorgen	24
7. Synthese en conclusie	29
8. UNIZO-visie: beheersing van de uitgaven inzake sociale zekerheid is een absolute must om het hoofd te kunnen bieden aan de vergrijzingskosten	31
8.1. Groeicnorm gezondheidszorgen.....	31
8.2. Een matiging van de wettelijke parameters inzake de welvaartsaanpassingen	32
8.3. een nieuw pensioenpact	33

1. Inleiding

De wet van 5 september 2001 tot waarborging van een voortdurende vermindering van de overheidsschuld en tot oprichting van een Zilverfonds voorzag ook in de oprichting van een Studiecommissie voor de Vergrijzing binnen de Hoge Raad van Financiën.

Deze Studiecommissie voor de Vergrijzing stelt jaarlijks een rapport op waarin de budgettaire en sociale gevolgen van de vergrijzing worden onderzocht. Het bevat ieder jaar een raming van de financiële gevolgen op het vlak van de diverse wettelijke pensioenstelsels, de verschillende stelsels van sociale zekerheid voor werknemers en zelfstandigen en het stelsel van de inkomensgarantie voor ouderen, die verbonden zijn aan de demografische evolutie.

Deze jaarlijkse rapporten zijn steeds zeer interessant en bieden ook heel wat bijkomende informatie rond specifieke aangelegenheden in verband met de vergrijzing (mogelijke scenario's tot oplossing, tewerkstelling, armoede, pensioenen van de tweede pijler,...).

Op 27 juni 2011 bracht de Studiecommissie haar tiende verslag uit. Aan de vooravond van de vergrijzing vonden wij het opportuun om niet alleen een balans op te maken van de situatie maar ook om de financiële gevolgen van de vergrijzing eens om te zetten in miljarden euro's en zodoende de reële kosten van de vergrijzing uit te drukken.

In dit dossier wordt vooreerst de huidige financiële situatie van de sociale zekerheidsstelsels geschetst om vervolgens kort in te zoomen op de recentste vaststellingen van de Studiecommissie voor de Vergrijzing (rapport juni 2011). Daarna bekijken we of de sterk stijgende budgettaire kosten alleen te wijten zijn aan de vergrijzing om vervolgens stil te staan bij de evolutie van de vergrijzingskosten doorheen de tijd. In een voorlaatste deel bekijken we dan de mogelijke oplossingen om aan deze vergrijzingskosten het hoofd te bieden om dan in het laatste hoofdstuk de UNIZO-standpunten uiteen te zetten.

2. De financiële situatie van de sociale zekerheidsstelsels

2.1. DE SOCIALE ZEKERHEID VAN DE WERKNEMERS

Tijdens zijn vergadering van 8 juli 2011 heeft het Beheerscomité van de sociale zekerheid zich gebogen over de prefiguratie van de begroting 2012 en de meerjarenraming voor de jaren 2013, 2014 en 2015. De cijfers die in dit rapport werden gepresenteerd zijn ronduit dramatisch te noemen zoals blijkt uit onderstaande tabel:

Tabel 1: Begrotingsaldi van de sociale zekerheid van de werknemers

2010	2011	2012	2013	2014	2015
+0,64 mia €	+1,06 mia €	-3,29 mia €	-3,76 mia €	-4,05 mia €	-4,01 mia €

Bron: beheerscomité van de sociale zekerheid

De cijfers voor 2010 en 2011 geven een vertekend beeld weer gezien er aan de sociale zekerheid een extra rijkstoelage van 2,3 miljard euro in 2010 en 1,6 miljard euro in 2011 wordt gedoteerd. Daarnaast wordt er ook nog een renteloze lening van 1 miljard euro in 2010 en 1,07 miljard euro in 2011 aan de sociale zekerheid toebedeeld.

In de prefiguratie voor 2012 en de meerjarenraming voor 2013, 2014 en 2015 wordt het structureel tekort van de sociale zekerheid echter wel volledig blootgelegd. De grote negatieve sprong tussen 2011 en 2012 wordt voornamelijk verklaard door volgende elementen:

- ✓ De extra rijkstoelage van 1,6 miljard euro vervalt;
- ✓ De renteloze lening van 1,07 miljard euro vervalt;
- ✓ De eerste schijf die moet terugbetaald worden van de renteloze lening a rato van 101 miljoen euro;

- ✓ De uitgaven gezondheidszorgen zijn in 2011 voor 1 miljard euro teruggevloeid naar de sociale zekerheid om op die manier bij te dragen tot het financieel evenwicht;
- ✓ De uitgaven gezondheidszorgen stijgen in 2012 nog met extra 900 miljoen euro.

2.2. HET SOCIAAL STATUUT VAN DE ZELFSTANDIGEN

Tijdens de plenaire vergadering van het Algemeen Beheerscomité van het sociaal statuut der zelfstandigen van 14 juli 2011 werd de voorafbeelding van de begroting 2012 evenals de meerjarenraming voor de jaren 2013, 2014 en 2015 goedgekeurd. Ook hier wordt het stelsel vanaf 2012 met ernstige mali geconfronteerd:

Tabel 2: Begrotingssaldi van het sociaal statuut van de zelfstandigen

2010	2011	2012	2013	2014	2015
+ 310 mio €	+ 84 mio €	- 314 mio €	- 323 mio €	- 366 mio €	- 412 mio €

Bron: Algemeen Beheerscomité van het sociaal statuut der zelfstandigen

De cijfers voor 2010 en 2011 geven ook hier een vertekend beeld weer gezien er ook aan het sociaal statuut van de zelfstandigen een extra rijkstoelage van 255 miljoen euro in 2010 en 183 miljoen euro in 2011 wordt gedoteerd.

De mali die voor 2012, 2013, 2014 en 2015 worden genoteerd kunnen dan ook gedeeltelijk verklaard worden door het wegvallen van deze extra rijkstoelage. Daarnaast kunnen de mali ook nog verklaard worden door volgende elementen:

- ✓ De uitgaven gezondheidszorgen zijn in 2011 voor 109 miljoen euro teruggevloeid naar het sociaal statuut van de zelfstandigen om op die manier bij te dragen tot het financieel evenwicht;
- ✓ De uitgaven gezondheidszorgen stijgen in 2012 nog met extra 100 miljoen euro.

3. De vaststellingen van de studiecommissie voor de vergrijzing m.b.t. de budgettaire kosten van de vergrijzing (rapport juni 2011)

3.1. OP MIDDELLANGE TERMIJN (2010-2016)

De studiecommissie stelt in haar laatste rapport dat de budgettaire kosten van de vergrijzing op middellange termijn evolueren van 25,3% van het BBP in 2010 tot 26,2% van het BBP in 2016. De kosten van de vergrijzing stijgen over deze periode dus met 0,9% van het BBP.

Als we deze stijging uitsplitsen in zijn verschillende componenten zien we dat de zwaarste stijgingen zich situeren op het niveau van de pensioenen (**+0,8%** waarvan 0,5% voor de werknemers en 0,3% voor de overheidspensioenen) en de gezondheidszorgen (**+0,5%**). In de sector van de arbeidsongeschiktheid wordt een kleine stijging met **0,1%** waargenomen. De sectoren van de werkloosheid (**-0,3%**) en de kinderbijslag (**-0,1%**) zorgen daarentegen voor een daling.

3.2. OP LANGE TERMIJN (2010-2030-2060)

Op lange termijn stelt de studiec commissie vast dat de budgettaire kosten van de vergrijzing stijgen van 25,3% van het BBP in 2010 tot 29,1% van het BBP in 2030 en tot 30,9% van het BBP in 2060. De kosten van de vergrijzing stijgen over de periode 2010-2060 dus met 5,6% van het BBP.

Ook in deze lange termijnevolutie zorgen de pensioenen (**+4,3%** waarvan 2,5% voor de werknemers, 0,2% voor de zelfstandigen en 1,6% voor de overheidspensioenen) en de gezondheidszorgen (**+3,0%**) weer voor de zwaarste stijgingen. Naast de werkloosheid (**-0,9%**) en de kinderbijslag (**-0,3%**) zorgen nu ook de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen (**-0,1%**) de brugpensioenen (**-0,1%**) en de overige sociale uitgaven (**-0,3%**) voor een kleine compensatie.

In het vorige verslag van 2010 werd de budgettaire kost van de vergrijzing nog ingeschat op +6,3% maar wel over de periode 2009-2060. Deze positieve evolutie is voornamelijk te wijten aan een toename van de bevolking die vooral geconcentreerd is in de jongere en actieve leeftijdsklassen en een vrij gelijkblijvend aantal 65-plussers, waardoor de groei van de afhankelijkheidsratio van de ouderen tussen 2010 en 2060 minder hoog is dan in de vorige projectie. Door een hogere werkgelegenheid groeit de economische groei gemiddeld 0,1% per jaar sterker over dezelfde periode waardoor het gewicht van de sociale uitkeringen in procent van het bbp vermindert.

3.3. ALTERNATIEVE SCENARIO'S MET HOGE EN LAGE PRODUCTIVITEITSGROEI

Het referentiescenario van de studiec commissie voor de vergrijzing vertrekt van een productiviteitshypothese van **1,5%**.

SCENARIO LAGE PRODUCTIVITEITSGROEI

Indien de productiviteitsgroei slechts **1,25%** zou bedragen zou de budgettaire kost van de vergrijzing tussen 2010 en 2060 1,3% hoger liggen dan het referentiescenario en dus uitkomen op 6,9% van het BBP.

SCENARIO HOGE PRODUCTIVITEITSGROEI

Indien de productiviteitsgroei echter **1,75%** zou bedragen zou de budgettaire kost van de vergrijzing tussen 2010 en 2060 1,1% lager liggen dan het referentiescenario en dus uitkomen op 4,5% van het BBP.

3.4. GEVOELIGHEIDSANALYSES INZAKE DE EFFECTIEVE UITSTAPLEEF TIJD UIT DE ARBEIDSMARKT

In het referentiescenario stijgt de effectieve uitstapleeftijd uit de arbeidsmarkt met bijna 3 jaar, namelijk van 58,6 jaar in 2010 tot 61,3 jaar in 2060. In haar rapport 2011 heeft de Studiecommissie voor de vergrijzing twee gevoeligheidsanalyses rond dit thema uitgewerkt:

- ✓ Een technische gevoeligheidsanalyse die een aanzienlijke vermindering van de vervroegde pensionering (met 22%) en van het brugpensioen (met 74%), alsook een daling van de werkloosheidsgraad op lange termijn van 8% naar 6,5% veronderstelt;
- ✓ Een gevoeligheidsanalyse gebaseerd op een mogelijke, concrete maatregel, namelijk de verhoging van de loopbaanvoorwaarde die vereist is om vervroegd met pensioen of op brugpensioen te kunnen gaan.

TECHNISCHE GEVOELIGHEIDSANALYSE

In dit scenario zou de effectieve uitstapleeftijd nog met een bijkomend jaar stijgen (toename met 4 jaar tussen 2010 en 2060) waardoor de budgettaire kost van de vergrijzing tussen 2010 en 2060 1,3% lager zou liggen dan het referentiescenario en dus zou uitkomen op 4,3% van het BBP.

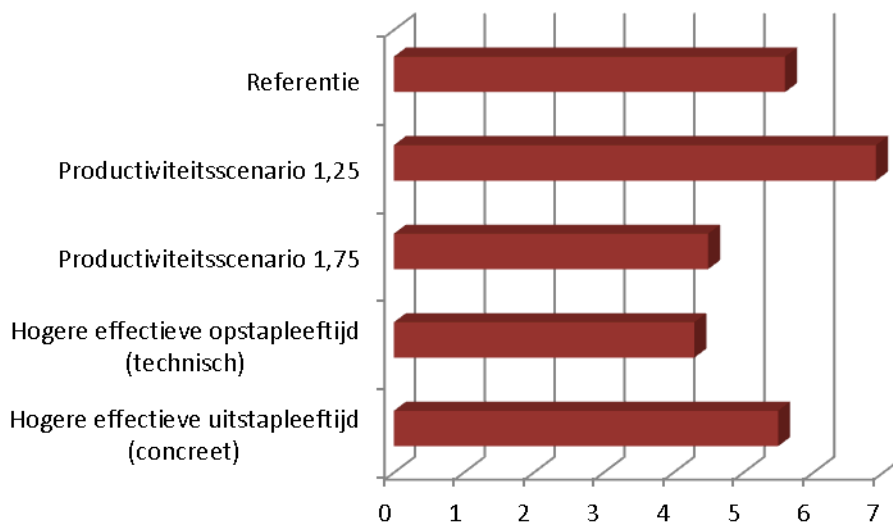
GEVOELIGHEIDSANALYSE CONCRETE MAATREGEL: VERHOGING LOOPBAANVOORWAARDE

In dit scenario wordt de loopbaanvoorwaarde om vervroegd met pensioen of als man met brugpensioen te kunnen gaan opgetrokken van 35 jaar tot 40 jaar vanaf 2017. Op hetzelfde tijdstip zouden ook de vrouwen die met brugpensioen gaan over een loopbaanvoorwaarde van 35 jaar moeten beschikken die vervolgens geleidelijk wordt opgetrokken tot 40 jaar in

2028. Het effect van deze maatregel is dat effectieve uitstapleeftijd slechts met een half jaar stijgt tegenover het referentiescenario waardoor de budgettaire kost van de vergrijzing tussen 2010 en 2060 slechts 0,1% procentpunt van het BBP lager (5,5% van het BBP) zou uitkomen dan het referentiescenario. In dit scenario behoudt de studiec commissie echter een werkloosheidsgraad van 8% aan als hypothese waaruit zij concludeert dat een verhoging van de loopbaanvoorwaarde alleen zonder maatregelen die gericht zijn op een structurele verbetering van de werking van de arbeidsmarkt slechts een beperkte impact hebben op de budgettaire kosten van de vergrijzing.

3.5. VERGELIJKING VAN DE VERSCHILLENDE SCENARIO'S

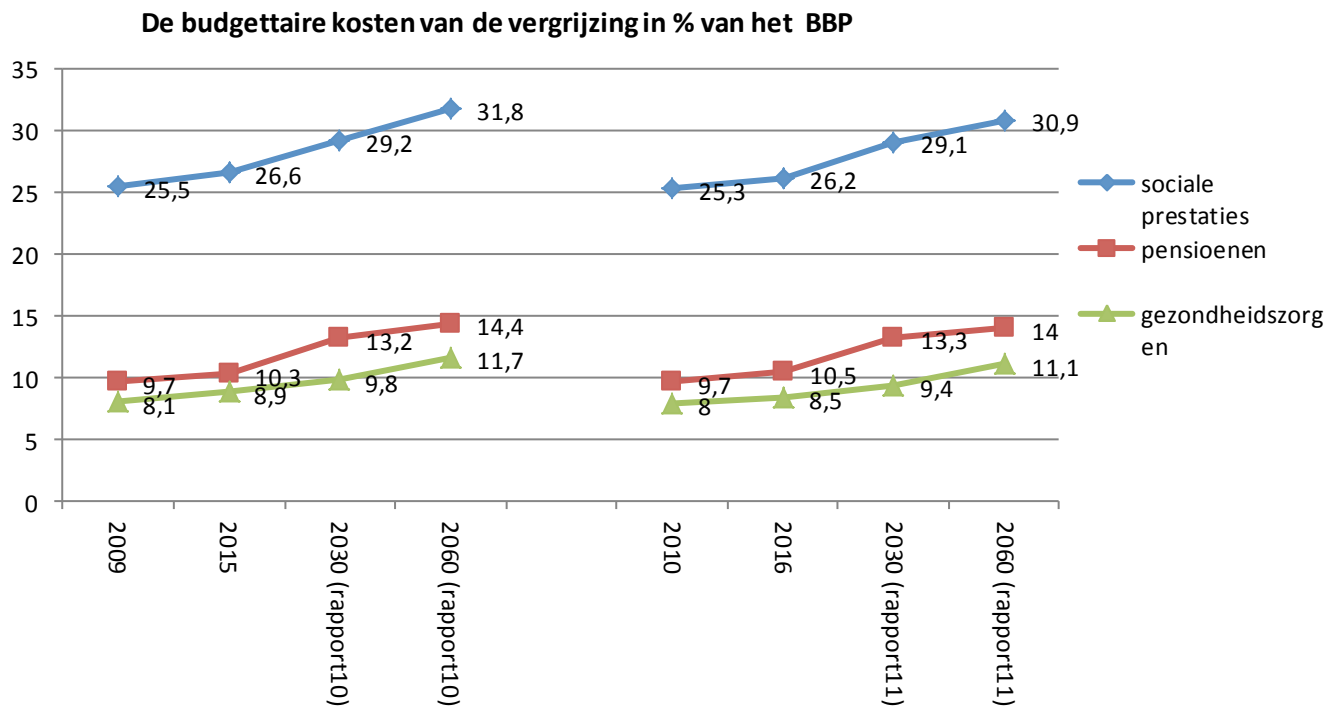
Grafiek 1: Vergelijking verschillende scenario's Studiec ommissie voor de Vergrijzing

Bron: Studiec ommissie voor de Vergrijzing – rapport juni 2011

3.6. VERGELIJKING RAPPORT 2010 MET RAPPORT 2011

Grafiek 2: Vergelijking rapporten 2010 en 2011 van de Studiecommissie Vergrijzing

Bron: UNIZO op basis van de rapporten van de Studiecommissie voor de Vergrijzing

4. Zijn de budgettaire kosten van de vergrijzing alleen te wijten aan de vergrijzing?

Het antwoord is neen en kan onderbouwd worden door de evolutie van de budgettaire kosten over de voorbije periode 2000-2010 onder de loep te nemen.

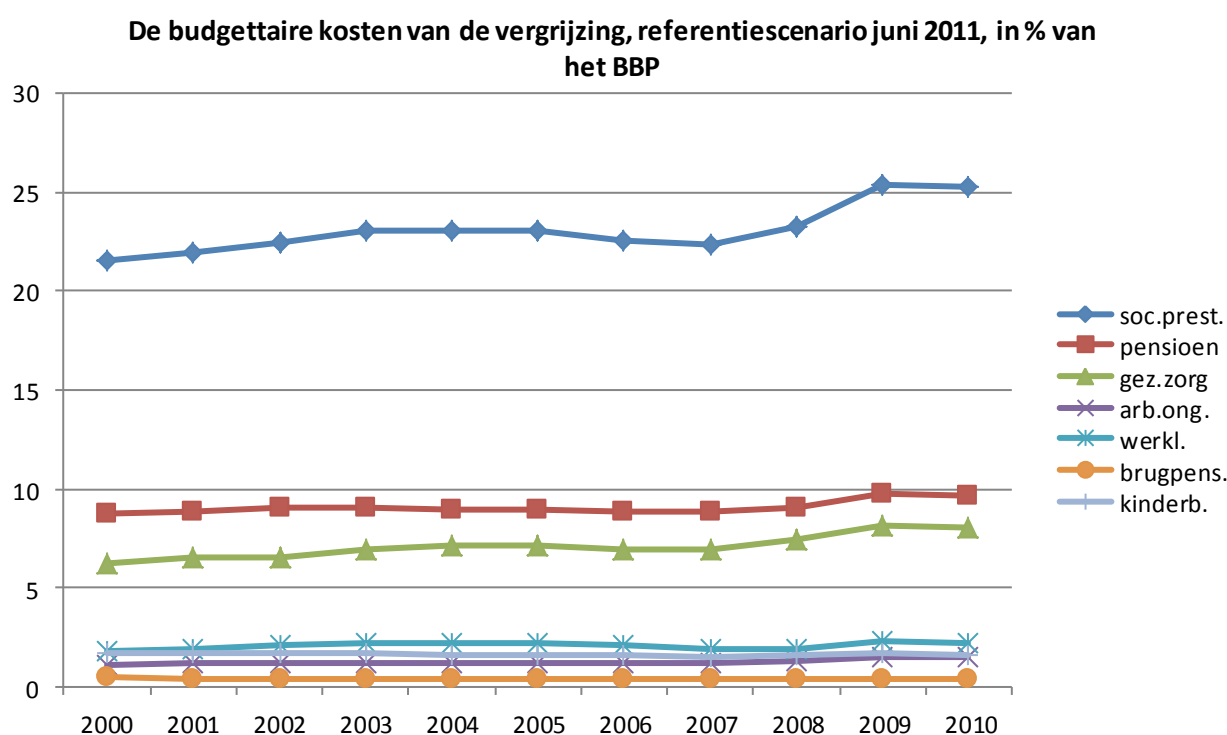
Tabel 3: De budgettaire kosten van de vergrijzing, referentiescenario van juni 2011, in % van het bbp

In % BBP	Soc prest.	Pensioen	Gez.zorg	Arb.ong.	Werkl.	Brugpens.	Kinderb.
2000	21,6	8,7	6,2	1,1	1,8	0,5	1,7
2001	22	8,8	6,5	1,2	1,9	0,4	1,7
2002	22,5	9	6,5	1,2	2,1	0,4	1,7
2003	23,1	9	6,9	1,2	2,2	0,4	1,7
2004	23,1	8,9	7,1	1,2	2,2	0,4	1,6
2005	23,1	8,9	7,1	1,2	2,2	0,4	1,6
2006	22,6	8,8	6,9	1,2	2,1	0,4	1,6
2007	22,4	8,8	6,9	1,2	1,9	0,4	1,5
2008	23,3	9,1	7,4	1,3	1,9	0,4	1,6
2009	25,4	9,8	8,1	1,5	2,3	0,4	1,7
2010	25,3	9,7	8	1,5	2,2	0,4	1,6
Evol.2000-2010	3,7	1	1,8	0,4	0,4	-0,1	-0,1

Bron: www.plan.be

Over de periode 2000-2010 is het werkelijk aandeel van de sociale prestaties in % van het BBP toegenomen van 21,6% tot 25,3% of een toename met 3,7%-punt waarvan het leeuwendeel moet toegeschreven worden aan de sector van de gezondheidszorgen (+1,8% van het BBP), +1% aan de sector van de pensioenen, +0,4% aan de werkloosheid en +0,4% aan de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen.

Grafiek 3: De evolutie van de budgettaire kosten 2000-2010

Bron: www.plan.be

Het is duidelijk dat deze toename in een periode waarin we eigenlijk nog niet geconfronteerd werden met de reële effecten van de vergrijzing¹ niet kan toegeschreven worden aan een verouderende bevolking. De vastgestelde stijgingen zijn dan ook het gevolg van het gevoerde beleid van het voorbije decennium. Zo voerde de regering vanaf 2004 een jaarlijkse groeinorm van 4,5% in voor de gezondheidszorgen terwijl die daarvoor slechts 2,5% bedroeg. Deze maatregel die tot op vandaag nog niet werd gewijzigd had enorme uitgavenstijgingen tot gevolg:

¹ Tijdens de tweede wereldoorlog (1940-1945) werden er minder kinderen geboren. Deze kleinere cohort bereikte de wettelijke pensioenleeftijd (65 jaar) in de periode 2005-2010.

Tabel 4: Evolutie van de geboekte uitgaven in de sector van de gezondheidszorgen

In mio euro	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Geboekte uitgaven	12.029	12.820	13.774	14.162	15.384	16.772	17.250	17.735	18.873	20.677	22.123	22.824
Jaarlijkse groei		6,58%	7,44%	2,82%	8,63%	9,02%	2,85%	2,81%	6,42%	9,56%	6,99%	3,17%
Gecumuleerde groei		6,58%	14,51%	17,73%	27,89%	39,43%	43,40%	47,44%	56,90%	71,89%	83,91%	89,74%

Bron: UNIZO op basis van RIZIV-statistieken

In 1999 bedroegen de geboekte uitgaven voor de gezondheidszorgen 12 miljard euro. In 2010 zijn deze opgelopen tot 22,8 miljard euro of een nominale stijging met maar liefst 90% tegenover 1999.

Daarnaast, maar weliswaar aan een veel lager tempo dan de gezondheidszorgen, ondergingen ook de andere sociale prestaties in de loop van de tweede helft van het voorbije decennium een aantal verhogingen: welvaartsaanpassingen, invoering pensioenbonus, verbeteringen in het sociaal statuut van de zelfstandigen, schoolpremie voor kinderen.....². Uit de hiernavolgende tabellen die het Planbureau maakte op vraag van de gemengde commissie NAR/CRB/ABC die een advies moet uitbrengen over de tweejaarlijkse welvaartsaanpassingen blijkt bovendien zeer duidelijk dat niet alleen de welvaartsaanpassingen (maatregelen Generatiepact) verantwoordelijk zijn voor de stijgende uitgaven, ook op initiatief van de regering werden heel wat maatregelen genomen.

Tabel 5: Regeringsmaatregelen en welvaartsaanpassingen beslist in het kader van het Generatiepact: bijkomende uitgaven in de werknemersregeling, in mln. euro respectievelijk in %

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2015
A. Maatregelen op initiatief van de regering	140.9	296.6	782.6	897.4	703.5	701.3	674.6
B. Maatregelen Generatiepact	41.3	250.4	531.1	771.9	796.6	797.9	780.0
C. Totale kost (A+B)	182.3	547.1	1313.7	1669.3	1500.0	1499.1	1454.6
Bijkomende uitgaven in % van de SZ prestaties	0,6%	1,6%	3,7%	4,6%	4,0%	3,9%	3,6%
Waarvan in toepassing van het Generatiepact	0,1%	0,8%	1,5%	2,1%	2,1%	2,1%	1,9%

Bron: Planbureau

² Zeer exhaustieve lijsten van alle maatregelen die genomen werden in de periode 2007-2010 en de periode 2008-2011 kan men respectievelijk terugvinden in het verslag van de Studiecommissie voor de vergrijzing van juni 2009 op de pagina's 31 t/m 33 en in de bijlage bij het verslag van juni 2011 vanaf pagina 81.

Uit tabel 5 blijkt dat de totale uitkeringen in de werknemersregeling met 4,6% stegen in 2010. De maatregelen van het generatiepact zorgden slechts voor een stijging met 2,1%.

Tabel 6: Regeringsmaatregelen en welvaartsaanpassingen beslist in het kader van het Generatiepact: bijkomende uitgaven in de regeling van de zelfstandigen, in mln. euro respectievelijk in %

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2015
A. Maatregelen op initiatief van de regering	44.9	159.7	262.1	319.3	366.6	371.9	385.0
B. Maatregelen Generatiepact	15.6	45.2	76.6	114.2	117.9	118.9	121.5
C. Totale kost (A+B)	60.5	204.9	338.7	433.5	484.5	490.7	506.5
Bijkomende uitgaven in % van de SZ prestaties	2,1%	6,8%	11,1%	14,0%	15,4%	15,3%	14,9%
Waarvan in toepassing van het Generatiepact	0,5%	1,5%	2,5%	3,7%	3,7%	3,7%	3,6%

Bron: Planbureau

Bij de zelfstandigen is het aandeel van de regeringsinitiatieven nog veel aanzienlijker. Uit tabel 6 kan afgeleid worden dat de totale uitkeringen in de regeling van de zelfstandigen met 14% stegen in 2010 waarvan de maatregelen van het generatiepact slechts 3,7% stijging voor hun rekening namen.

In haar rapport van dit jaar heeft de studiegcommissie voor de vergrijzing ter gelegenheid van haar tiende rapport bovendien ook zelf eens een vergelijking gemaakt tussen de budgettaire kosten van de vergrijzing uit haar eerste en uit haar laatst beschikbare rapport met betrekking tot 2010 en 2030 met volgend resultaat:

Tabel 7: Evolutie van het aandeel van de sociale uitgaven in 2010 en 2030 volgens het referentiescenario in het eerste verslag 2002 en het laatste verslag 2011 in % van het BBP

	Verslag 2002 (productiviteitsgroei 1,75%)		Verslag 2011 (productiviteitsgroei 1,5%)	
	2010	2030	2010	2030
Pensioenen	8,3	11,4	9,7	13,3
Gezondheidszorg	6,9	8,2	8,0	9,4
Arbeidsongeschiktheid	1,2	1,2	1,5	1,5
Werkloosheid	1,5	1,0	2,2	1,4
Brugpensioen	0,4	0,5	0,4	0,4
Kinderbijslag	1,4	1,2	1,6	1,5
Overige sociale uitgaven	1,7	1,8	1,7	1,6
TOTAAL	21,4	25,3	25,3	29,1
Totaal alternatief scenario productiviteitsgroei 1,75%			25,3	28,8

Bron: Studiecommissie voor de vergrijzing

Door de studiecommissie voor de vergrijzing worden volgende factoren naar voor geschoven om de verschillen tussen projectie en observatie op korte-middellange termijn te verklaren:

- ✓ de minder gunstige macro-economische omgeving (conjunctuurvertraging van 2001 en 2002 – de eerste rapporten vertrokken van een productiviteitsgroei van 1,75% die achteraf werd weerlegd – de economische en financiële crisis van 2009);
- ✓ in het verslag van 2002 kon alleen maar rekening gehouden worden met de herwaarderingsmaatregelen van de sociale uitgaven die goedgekeurd waren in de begroting 2001 of vroeger. Achteraf werden echter nog veel meer maatregelen genomen³;
- ✓ het Generatiepact van december 2005 stelde een structureel mechanisme in voor welvaartsaanpassingen ongeacht de loonstijgingen. In een context van vertraagde loonstijging tussen 2007 en 2010 is dit pact dus genereuzer dan aanvankelijk werd aangenomen.

De studiecommissie voor de vergrijzing concludeert vervolgens dat de stijging van de sociale uitgaven tussen 2000 en 2010 voor 22% toe te schrijven is aan de verschillende bijkomende overheidsmaatregelen en voor 78% aan de macro-economische omgeving, waarvan 67% het gevolg is van de recente crisis.

³ cfr. supra pagina's 11 t/m 13

5. De reële kost van de vergrijzing op middellange en lange termijn

Aan de vooravond van de vergrijzing vonden wij het opportuun om de financiële gevolgen van de vergrijzing die steeds en terecht worden uitgedrukt in een percentage van het BBP om te zetten in miljarden euro's en zodoende de reële kosten van de vergrijzing uit te drukken.

5.1. DE EVOLUTIE VAN HET BRUTO BINNENLANDS PRODUCT

Tabel 8: Evolutie van het BBP in miljarden euro in constante prijzen 2011

BBP 2008	363,0
BBP 2009	358,3
BBP 2010	363,8
BBP 2011	367,1
BBP 2012	375,2
BBP 2013	382,7
BBP 2014	391,2
BBP 2015	400,0
BBP 2016	407,8
BBP 2030	515,3
BBP 2060	880,0

Bron: Planbureau

5.2. EVOLUTIE VAN DE SOCIALE PRESTATIES OP MIDDELLANGE TERMIJN

De budgettaire kosten van de vergrijzing op middellange termijn (2010-2016) worden door de studiec commissie voor de vergrijzing als volgt ingeschat:

Tabel 9: De budgettaire kosten van de vergrijzing, referentiescenario van juni 2011, in % van het bbp

In % van het BBP	Soc.prest.	Pensioen	Gez.zorg	Arb.ong.	Werkl.	Bruggpens.	Kinderb.
2010	25,3	9,7	8	1,5	2,2	0,4	1,6
2011	25,5	9,9	8,2	1,6	2,1	0,4	1,6
2012	25,6	10	8,2	1,6	2,1	0,4	1,6
2013	25,8	10,2	8,3	1,6	2	0,4	1,6
2014	26	10,3	8,4	1,6	2	0,4	1,6
2015	26,1	10,4	8,5	1,6	1,9	0,4	1,6
2016	26,2	10,5	8,5	1,6	1,9	0,4	1,6
Evolutie 2010-2016	0,9	0,8	0,5	0,1	-0,3	0	0

Bron: Studiec commissie voor de vergrijzing

De volgende jaren staat ons dus volgende bijkomende budgettaire vergrijzingskost te wachten:

Tabel 10: De evolutie van de budgettaire kosten van de vergrijzing 2011-2016 in % van het BBP

Toename in % BBP	Soc.prest.	Pensioen	Gez.zorg	Arb.ong.	Werkl.	Bruggpens.	Kinderb.
2011	0,2	0,2	0,2	0,1	-0,1	0	0
2012	0,1	0,1	0	0	0	0	0
2013	0,2	0,2	0,1	0	-0,1	0	0
2014	0,2	0,1	0,1	0	0	0	0
2015	0,1	0,1	0,1	0	-0,1	0	0
2016	0,1	0,1	0	0	0	0	0
Evolutie 2010-2016	0,9	0,8	0,5	0,1	-0,3	0	0

Bron: Studiec commissie voor de Vergrijzing

Uitgaande van de BBP-gegevens onder punt 5.1. kan de jaarlijkse toename inzake de vergrijzingskosten op middellange termijn dan als volgt in miljarden euro's worden uitgedrukt:

Tabel 11: De evolutie van de budgettaire kosten van de vergrijzing 2011-2016 in miljarden euro

Jaarlijkse toename in mia €	Soc prest	Pensioen	Gez.zorg	Arb.ong.	Werkl.	Brugpens.	Kinderb.
2010 - 2011	0,82	0,82	0,82	0,41	-0,41	0,00	0,00
2011 - 2012	0,41	0,41	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2012 - 2013	0,82	0,82	0,41	0,00	-0,41	0,00	0,00
2013 - 2014	0,82	0,41	0,41	0,00	0,00	0,00	0,00
2014 - 2015	0,41	0,41	0,41	0,00	-0,41	0,00	0,00
2015 - 2016	0,41	0,41	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Toename 2010 - 2016	3,67	3,26	2,04	0,41	-1,22	0,00	0,00

Bron: UNIZO op basis van Studiecommissie voor de vergrijzing

Op middellange termijn (2010 – 2016) zullen de sociale prestaties die te wijten zijn aan de vergrijzing dus maar liefst toenemen met 3,67 miljard euro in constante prijzen, waarvan 3,26 miljard euro voor de pensioenen en 2,04 miljard euro voor de gezondheidszorgen.

Een verdere uitsplitsing van de pensioenuitgaven over de stelsels van de werknemers, de zelfstandigen en de ambtenaren geeft het volgende beeld weer:

Tabel 12: De kosten van de vergrijzing (pensioenen), referentiescenario van juni 2011, in % van het bbp

in % van het BBP	Pensioenen	Werknemers	Zelfstandigen	Overheid
2010	9,7	5,3	0,8	3,6
2011	9,9	5,4	0,8	3,7
2012	10	5,5	0,8	3,7
2013	10,2	5,6	0,8	3,8
2014	10,3	5,6	0,8	3,8
2015	10,4	5,7	0,8	3,8
2016	10,5	5,8	0,8	3,9
Evolutie 2010-2016	0,8	0,5	0	0,3

De volgende jaren staat ons dus volgende bijkomende budgettaire vergrijzingskost te wachten in de sector van de pensioenen:

Tabel 13: Evolutie van de budgettaire kosten van de vergrijzing (pensioenen) 2011-2016 in % van het BBP

Toename in % BBP	Pensioenen	Werknemers	Zelfstandigen	Overheid
2011	0,20	0,10	0,00	0,10
2012	0,10	0,10	0,00	0,00
2013	0,20	0,10	0,00	0,10
2014	0,10	0,00	0,00	0,00
2015	0,10	0,10	0,00	0,00
2016	0,10	0,10	0,00	0,10
Toename 2010-2016	0,80	0,50	0,00	0,30

Bron: Studiecommissie voor de Vergrijzing

Uitgaande van de BBP-gegevens onder punt 5.1. kunnen de vergrijzingskosten inzake de pensioenen op middellange termijn dan als volgt in miljarden euro's worden uitgedrukt:

Tabel 14: Evolutie van de budgettaire kosten van de vergrijzing (pensioenen) 2011-2016 in miljarden euro

Jaarlijkse toename in mia €	Pensioenen	Werknemers	Zelfstandigen	Overheid
2011	0,82	0,41	0,00	0,41
2012	0,41	0,41	0,00	0,00
2013	0,82	0,41	0,00	0,41
2014	0,41	0,00	0,00	0,00
2015	0,41	0,41	0,00	0,00
2016	0,41	0,41	0,00	0,41
Toename 2010-2016	3,26	2,04	0,00	1,22

Bron: UNIZO op basis van Studiecommissie voor de vergrijzing

Op middellange termijn (2010-2016) zullen de meeruitgaven inzake vergrijzing voor de pensioenen 3,26 miljard euro bedragen waarvan 2,04 miljard euro zich situeert in het stelsel van de werknemers en 1,22 miljard euro bij de ambtenarenpensioenen. Hoewel hieruit op het eerste zicht zou kunnen afgeleid worden dat het grootste vergrijzingsprobleem zich in de werknemersregeling stelt moet dit zeker genuanceerd worden door deze uitgaven af te zetten tegenover het aantal betrokken gepensioneerden. In de werknemersregeling

ontvangen op vandaag 1.670.766 gepensioneerden een pensioen, in de regeling van de ambtenaren slechts 420.388 gepensioneerden.

5.3. EVOLUTIE VAN DE SOCIALE PRESTATIES OP LANGE TERMIJN

De budgettaire kosten van de vergrijzing op lange termijn (2030-2060) worden door de studiec commissie voor de vergrijzing als volgt ingeschat:

Tabel 15: De budgettaire kosten van de vergrijzing, referentiescenario van juni 2011, in % van het bbp

In % van het BBP	Soc prest	Pensioen	Gez.zorg	Arb.ong.	Werkl	Brugpens.	Kinderb.
2010	25,3	9,7	8	1,5	2,2	0,4	1,6
2030	29,1	13,3	9,4	1,5	1,4	0,4	1,5
Evolutie 2010-2030	3,8	3,6	1,4	0	-0,8	0	-0,1
2060	30,9	14	11,1	1,5	1,3	0,3	1,3
Evolutie 2010-2060	5,6	4,3	3,1	0	-0,9	-0,1	-0,3

Bron: Studiec commissie voor de vergrijzing

Als deze procentuele langetermijnevolutie tegenover het BBP wordt omgezet in miljarden euro's is de vergrijzingskost op lange termijn de volgende:

Tabel 16: Evolutie van de budgettaire kosten van de vergrijzing op lange termijn in miljarden euro

In miljarden euro	Soc prest	Pensioen	Gez.zorg	Arb.ong.	Werkl	Brugpens.	Kinderb.
Toename 2010-2030	19,58	18,55	7,21	0,00	-4,12	0,00	-0,52
Toename 2010-2060	49,28	37,84	27,28	0,00	-7,92	-0,88	-2,64

Bron: UNIZO op basis van de studiec commissie voor de vergrijzing

De vergrijzingskost tussen 2010 en 2030 loopt op tot 19,6 miljard euro waarvan 18,5 miljard euro voor de pensioenen en 7,3 miljard euro voor de gezondheidszorgen. In 2060 mogen we ons verwachten aan een bijkomende kost van 49 miljard euro waarvan bijna 38 miljard euro voor de pensioenen en 27 miljard euro voor de gezondheidszorgen. De compensaties worden vooral gevonden in de werkloosheidssector en de sector van de kinderbijslag.

6. Mogelijke oplossingen

6.1. ALTERNATIEVE SCENARIO'S VAN DE STUDIECOMMISSIE VERGRIJZING

Zoals onder punt 3 reeds werd aangetoond kan de vergrijzingskost gemilderd worden door een aantal elementen:

- ✓ Het referentiescenario van de Studiecommissie voor de Vergrijzing vertrekt van een productiviteitshypothese van **1,5%**. Een verhoging van de productiviteitsgroei tot **1,75%** zou de budgettaire kost van de vergrijzing tussen 2010 en 2060 met 1,1% van het BBP doen dalen wat een besparing van bijna 10 miljard euro zou kunnen opleveren in 2060 (tegenover de 49 miljard (cfr. punt 5.3)).
- ✓ In het referentiescenario stijgt de effectieve uitstapleeftijd uit de arbeidsmarkt met bijna 3 jaar, namelijk van 58,6 jaar in 2010 tot 61,3 jaar in 2060. Indien de effectieve uitstapleeftijd nog met een bijkomend jaar zou stijgen (toename met 4 jaar tussen 2010 en 2060) zou de budgettaire kost van de vergrijzing tussen 2010 en 2060 1,3% lager liggen dan het referentiescenario wat een besparing van meer dan 11 miljard euro zou kunnen opleveren in 2060.
- ✓ In het rapport van 2009 onderzocht de Studiecommissie voor de Vergrijzing ook een verlaging van de welvaartsaanpassingen. Zo berekende zij dat indien de parameters voor welvaartsaanpassingen vanaf 2015 met **0,25%** zouden dalen de budgettaire kost van de vergrijzing 0,9% lager zou liggen dan het referentiescenario of een besparing met bijna 8 miljard euro zou betekenen voor 2060.

6.2. LAGERE GROEINORM VOOR DE GEZONDHEIDSZORGEN

6.2.1. DE UITGAVEN VAN 2006, 2007, 2008 EN 2009 EN DE TECHNISCHE RAMINGEN VOOR 2010 EN 2011: DE REALITEIT ACHTER DE CIJFERS

Tabel 17: Evolutie van de uitgaven gezondheidszorgen

Uitgaven in 1000 euro	Uitgaven	Groei	Begr.objectief	Vershil
Geboekte uitgaven 2006	17.735.291	2,81%	18.473.130	737.839
Geboekte uitgaven 2007	18.873.404	6,42%	19.618.653	745.249
Geboekte uitgaven 2008	20.677.311	9,56%	21.433.957	756.646
Geboekte uitgaven 2009	22.123.421	6,99%	23.084.470	961.049
geboekte uitgaven 2010	22.823.605	3,16%	24.249.164	1.425.559
Techn. ramingen 2011 (juli 11)	25.850.192	13,26%	25.869.336	19.144
Techn. ramingen 2012 (juli 11)	26.541.198	2,67%		

Bron: UNIZO op basis van RIZIV-gegevens

In 2006, 2007, 2008, 2009 en 2010 lagen de uitgaven respectievelijk 738, 745, 757, 961 en 1.425 miljoen euro lager dan het begrotingsobjectief.

De uitgaven voor 2011 zouden volgens de technische ramingen stijgen met **13,26%** maar hier moeten volgende nuancerende elementen in aanmerking genomen worden:

- ✓ gereserveerde bedragen: in de uitgaven 2011 werd een bedrag van **223,7 miljoen euro** gereserveerd (voor maatregelen die slechts in de loop van 2011 genomen worden en dus hun volle weerslag maar zullen hebben in 2012 wordt om rekening te houden met de volledige kost hiertoe reeds een bedrag gereserveerd in de uitgaven 2011);
- ✓ een stabiliteitsprovisie van **50 miljoen euro**;
- ✓ voor het evenwicht van de sociale zekerheid wordt een bedrag van **1.093 miljoen euro** opzij gezet.

Hoewel de uitgaven voor 2012 volgens de technische ramingen slechts zouden stijgen met **2,67%** moeten ook hier nog nuancerende elementen in aanmerking genomen worden:

- ✓ een stabiliteitsprovisie van **50 miljoen euro**;

- ✓ voor het evenwicht van de sociale zekerheid wordt een bedrag van **1.093 miljoen euro** opzij gezet.

Tabel 18: Elementen die geen uitgaven gezondheidszorgen zijn

Nuancerende elementen in duizend euro	2011	2012
Gereserveerde bedragen	223.675	
Stabiliteitsfonds	50.000	50.000
Evenwicht sociale zekerheid	1.093.460	1.093.460
TOTAAL	1.367.135	1.143.460

Bron: UNIZO op basis van RIZIV-gegevens

Als deze elementen in mindering worden gebracht van de technische ramingen voor 2011 en 2012 krijgen we een totaal ander beeld:

Tabel 19: Gecorrigeerde evolutie van de uitgaven gezondheidszorgen

Gecorrigeerde uitgaven in 1000 euro	Uitgaven	Groei%	Begr.objectief	Verschil	Groei tov BO
Geboekte uitgaven 2006	17.735.291	2,81%	18.473.130	737.839	
Geboekte uitgaven 2007	18.873.404	6,42%	19.618.653	745.249	2,17%
Geboekte uitgaven 2008	20.677.311	9,56%	21.433.957	756.646	5,40%
Geboekte uitgaven 2009	22.123.421	6,99%	23.084.470	961.049	3,22%
geboekte uitgaven 2010	22.823.605	3,16%	24.249.164	1.425.559	-1,13%
Techn. ramingen 2011 (juli 11)	24.483.057	7,27%	25.869.336	1.386.279	0,96%
Techn. ramingen 2012 (juli 11)	25.397.738	3,74%			-1,82%

Bron: UNIZO op basis van RIZIV-gegevens

Na deze correctie krijgen we volgende evolutie van de uitgaven in de gezondheidszorgen (2010: +7,27% en 2011: +3,74%)

Als deze uitgaven worden afgezet tegenover hun respectievelijke begrotingsobjectieven moeten volgende vaststellingen geformuleerd worden:

- ✓ In 2006 lagen de uitgaven 738 miljoen euro lager dan het begrotingsobjectief;
- ✓ In 2007 lagen de uitgaven 745 miljoen euro lager dan het begrotingsobjectief;

- ✓ In 2008 lagen de uitgaven 757 miljoen euro lager dan het begrotingsobjectief;
- ✓ In 2009 lagen de uitgaven 961 miljoen euro lager dan het begrotingsobjectief;
- ✓ In 2010 lagen de uitgaven 1.425 miljoen euro lager dan het begrotingsobjectief;
- ✓ In 2011 zouden de technische ramingen opnieuw 1.386 miljoen lager liggen dan het begrotingsobjectief;
- ✓ De technische ramingen 2011 stijgen slechts met 0,96% tegenover het begrotingsobjectief van 2010 en de ramingen voor 2012 zouden zelfs dalen met 1,82% tegenover het begrotingsobjectief van 2011.

6.2.2. DE VERTREKBASIS VOOR DE GROEINORM IS SYSTEMATISCH VEEL TE HOOG EN WORDT KUNSTMATIG MEEGETROKKEN NAAR DE TOEKOMST

Het begrotingsobjectief voor 2006 bedroeg **18.473.130 duizend euro**, of 738 miljoen euro meer dan wat effectief werd uitgegeven in 2006. Toch was dit de basis waarop ook de groeिनorm van 4,5% moest worden toegepast om de begrotingsdoelstelling voor 2007 te berekenen, met name **19.618.653 duizend euro**.

Het begrotingsobjectief voor 2007 bedroeg **19.618.653 duizend euro**, of 745 miljoen euro meer dan wat effectief werd uitgegeven in 2007. Toch was dit de basis waarop ook de groeिनorm van 4,5% moest worden toegepast om de begrotingsdoelstelling voor 2008 te berekenen, met name **21.433.957 duizend euro**.

Het begrotingsobjectief voor 2008 bedroeg **21.433.957 duizend euro**, of 757 miljoen euro meer dan wat effectief werd uitgegeven in 2008. Toch was dit de basis waarop ook de groeिनorm van 4,5% moest worden toegepast om de begrotingsdoelstelling voor 2009 te berekenen, met name **23.084.470 duizend euro**.

De begrotingsdoelstelling voor 2009 bedroeg **23.084.470 duizend euro**, of 961 miljoen euro meer dan wat effectief werd uitgegeven in 2009. Toch was dit de basis waarop ook de groeिनorm van 4,5% moest worden toegepast om de begrotingsdoelstelling voor 2010 te berekenen, met name **24.249.164 duizend euro**.

De begrotingsdoelstelling voor 2010 bedroeg **24.249.164 duizend euro**, of maar liefst 1.425 miljoen euro meer dan wat effectief werd uitgegeven in 2010. Toch was dit de basis waarop

ook de groeicnorm van 4,5% moest worden toegepast om de begrotingsdoelstelling voor 2011 te berekenen, met name **25.869.336 duizend euro**.

De begrotingsdoelstelling voor 2011 bedraagt **25.869.336 duizend euro**, of maar liefst 1.386 miljoen euro meer dan wat effectief zal uitgegeven worden in 2011. Toch vormt dit ook opnieuw de basis waarop de groeicnorm van 4,5% zal worden toegepast om de begrotingsdoelstelling voor 2012 te berekenen.

De begrotingsdoelstelling voor 2011 bevat eveneens opnieuw verschillende bedragen (evenwicht sociale zekerheid, stabiliteitsprovisie....) waarvan men zich terecht kan afvragen of het correct is om deze mee te nemen in het basisbedrag waarop de nieuwe begrotingsdoelstelling voor 2012 wordt berekend.

6.2.3. EEN TE HOGE GROEINORM DIE ECONOMISCH ONAANVAARDBAAR IS

Indien men de onaanvaardbare groeicnorm van 4,5% de volgende jaren blijft aanhouden zal het ZIV-budget als het ware exploderen op een economisch totaal onverantwoorde manier.

Tabel 20: Evolutie van de uitgaven gezondheidszorgen indien de groeicnorm van 4,5% wordt aangehouden

In 1000 euro	Reële uitgaven	Groei	Begrotingsobjectief	Groei
Geboekte uitgaven 2006	17.735.291	2,81%	18.473.130	6,18%
Geboekte uitgaven 2010	22.823.605	3,16%	24.294.785	5,24%
Techn. ramingen 2011 (juli 11)	24.483.057	7,27%	25.869.336	6,48%
Techn. ramingen 2012 (juli 11)	25.397.738	3,74%		
Begrotingsobjectief 2012 – groeicnorm 4,5% - zonder index			27.033.456	4,50%
Begrotingsobjectief 2013 – groeicnorm 4,5% - zonder index			28.249.962	4,50%
Begrotingsobjectief 2014 – groeicnorm 4,5% - zonder index			29.521.210	4,50%
Begrotingsobjectief 2015 – groeicnorm 4,5% - zonder index			30.849.664	4,50%

Bron: UNIZO op basis van RIZIV-gegevens

Indien de regering nog verder blijft vast houden aan de groeinorm van 4,5% loopt het ZIV-budget op van 18,5 miljard euro in 2006 tot maar liefst 30,8 miljard euro in 2015, of een stijging met 12,4 miljard euro!

Deze cijfers spreken voor zich en behoeven volgens UNIZO geen enkele verdere commentaar. Vooraleer we aan de echte vergrijzing beginnen moet een zuinig beleid ons nog in de mogelijkheid stellen de noodzakelijke reserves aan te leggen om achteraf de vergrijzing op te vangen. In de huidige budgettaire en economische context moet men de vraag durven stellen of het überhaupt verantwoord is ook maar enige groei toe te staan voor de gezondheidszorgen en of de tering niet naar de nering moet gezet worden door voor de volgende jaren resoluut een nulgroei voorop te stellen. Dit zou op jaarbasis een besparing van 1,2 miljard euro kunnen opleveren.

7. Synthese en conclusie

In een eerste deel van dit rapport hebben we vastgesteld dat de financiële situatie van de sociale zekerheidsstelsels allesbehalve rooskleurig kan genoemd worden. Vanaf 2012 vertoont de sociale zekerheid van de werknemers een mali van 3,3 miljard euro en het stelsel van de zelfstandigen een mali van 0,3 miljard euro. Samen zijn ze dus verantwoordelijk voor een tekort van 3,6 miljard euro. In 2015 zullen beide stelsels samen zelfs een tekort vertonen van 4,4 miljard euro (4 miljard euro in de sociale zekerheid van de werknemers en 0,4 miljard euro in het stelsel van de zelfstandigen).

De analyse rond de reële kost van de vergrijzing op middellange termijn (2010-2016) bevestigt deze dramatische cijfers. In 2016 zullen de sociale prestaties met 3,67 miljard euro in constante prijzen zijn toegenomen tegenover 2010. Als we de reële kost van de vergrijzing toepassen op de financiële situatie van de sociale zekerheidsstelsels zouden we, vertrekkend vanuit een mali van 3,3 miljard euro in 2012, tegen 2016 nog een extra kost van 2,36 miljard euro te verwerken krijgen zodat we in 2016 landen met een mali van 6 miljard euro. En dan bevinden we ons nog maar aan het begin van de vergrijzingsproblematiek!

Daarna gaat het alleen nog verder bergafwaarts. In 2030 zouden de sociale prestaties 19,6 miljard euro hoger liggen dan in 2010 en in 2060 zal de bijkomende vergrijzingskost zelfs opgelopen zijn tot 49 miljard euro. Deze meerkost kan gemilderd worden indien men bereid is maatregelen te nemen:

- ✓ Een stijging van de effectieve uitredingsleeftijd met 1 jaar kan een besparing van meer dan 11 miljard euro opleveren in 2060;
- ✓ Een daling van de parameters voor de welvaartsaanpassingen vanaf 2015 met 0,25% kan een besparing van bijna 8 miljard euro opleveren in 2060.

Anderzijds moet men zich echter ook bewust zijn van het feit dat ook de macro-economische omgeving en de productiviteitsgroei belangrijke factoren zijn in de financiële draagbaarheid van de vergrijzingskosten. Een hogere productiviteitsgroei met 0,25% kan een besparend effect opleveren van bijna 10 miljard euro. Indien de productiviteitsgroei echter daalt met 0,25% levert dit een meerkost op van meer dan 11 miljard euro.

Voor UNIZO is het dan ook zonneklaar dat het geen 5 voor 12 meer is maar wel 5 na 12 en dat een doortastend optreden en beleid zich zonder dralen nu echt opdringt.

8. UNIZO-visie: beheersing van de uitgaven inzake sociale zekerheid is een absolute must om het hoofd te kunnen bieden aan de vergrijzingskosten

8.1. GROEINORM GEZONDHEIDSZORGEN

Onder punt 6.2. werd duidelijk uiteengezet dat de groeिनorm voor de gezondheidszorgen het budget van de ziekteverzekering kunstmatig heeft opgeblazen en helemaal niet meer overeenstemt met de reële uitgaven van de sector. Voor UNIZO is het bovendien duidelijk dat de groeिनorm van 4,5% veel te hoog is ten opzichte van de financieringsmogelijkheden van de sociale zekerheid en geenszins overeenstemt met de economische realiteit. Volgens UNIZO moet de **groeिनorm verlaagd worden** tot een economisch haalbaar niveau, met name een alignering met de economische groeiprognoses. Voor de volgende jaren kan men zelfs een nulgroei vooropstellen gezien het huidige budget nog plaats biedt aan grote en ongebruikte reserves.

8.2. EEN MATIGING VAN DE WETTELIJKE PARAMETERS INZAKE DE WELVAARTSAANPASSINGEN

In de Generatiepactwet werd een structureel mechanisme van welvaartsaanpassingen ingeschreven. Dit mechanisme voorziet een tweejaarlijkse beslissing van de Regering over de verdeling van de jaarlijkse enveloppe die minstens aan de hypothesen van de Vergrijzingscommissie moet beantwoorden: een jaarlijkse aanpassing van de uitkeringen met 1% op de forfaitaire bedragen, 0,5% op de andere uitkeringen, 1,25% op de loonplafonds en 1,25% voor het “minimumrecht per loopbaanjaar”. Deze hypothesen werden echter geformuleerd vanuit de veronderstelling dat de arbeidsproductiviteit op lange termijn jaarlijks met 1,75% zou stijgen. Ondertussen werd ingeschat dat de arbeidsproductiviteit op lange termijn slechts met 1,5% zou stijgen wat meteen aanduidt dat de huidige enveloppehypothesen te hoog zijn. De Gentse professor Gert Peersman stelt zelfs dat ook deze 1,5% nog te hoog is en dat de productiviteit van de werkende bevolking de jongste twintig jaar maar 1,25 procent was. Concreet betekent dit dus dat we het welvaartsniveau van de gepensioneerden zwaarder doen toenemen dan het niveau van de actieve bevolking. Het welvaartsmechanisme moet daarom dusdanig aangepast worden dat het gelijke tred houdt met de welvaartsevolutie van de actieve bevolking en dat het geen bres slaat in het sociaalzekerheidsbudget, bijvoorbeeld door in de wet maximaal een parallellisme in te voeren met de evolutie van de conventionele lonen.

De welvaartsaanpassingsenveloppen voor 2011 en 2012 bedragen:

Miljoen EUR	2011	2012 (cumulatie 2011-2012)
Sociale zekerheid werknemers	234,0	496,0
Sociaal statuut zelfstandigen	19,16	51,97
Bijstandsuitkeringen	16,0	32,0
Uitkeringen gehandicapten	28,5	57,0
TOTAAL	295,5	633,6

Indien men de enveloppes voor 2013-2014 en 2015-2016 met de helft zou verminderen zou dit in 2016 een totale besparing van bijna 0,7 miljard opleveren. Vanuit het resterende budget zou dan wel voorrang moeten gegeven worden aan de laagste pensioenen, inzonderheid de pensioenminima van de zelfstandigen en de kleine pensioenminima in de werknemersregeling. Beide minima moeten gelijkgeschakeld worden op het niveau van de

werknemers zodat voor eens en voor altijd een einde kan gesteld worden aan 2 perverse effecten die zich momenteel in een vicieuze cirkel bevinden:

- ✓ Het effect van de communicerende vaten tussen het minimumpensioen van de zelfstandigen enerzijds en de IGO (inkomensgarantie) anderzijds. Om na te gaan of iemand recht heeft op IGO wordt slechts 90% van het pensioen in rekening genomen wat concreet tot gevolg heeft dat veel minima nog een stukje IGO bovenop krijgen. Wanneer de pensioenminima verhoogd worden heeft dit alleen tot gevolg dat het IGO-supplement wordt verlaagd;
- ✓ Het effect dat procentuele verhogingen van zowel de werknemersminima als de minima van de zelfstandigen tot gevolg heeft dat het gat tussen beide minima terug groter wordt, zodat het achteraf terug meer kost om een gelijk niveau te behalen.

Verder zou de wet ook nog moeten aangepast worden op het niveau van de timing dat het advies door de sociale partners aan de regering moet worden afgeleverd. De Wet voorziet momenteel dat dit moet gebeuren vóór 15 september terwijl het voor de werkgevers de facto onderdeel moet uitmaken van het interprofessioneel overleg en dus slechts eind december kan afgeleverd worden.

8.3. EEN NIEUW PENSIOENPACT

Om de leefbaarheid van ons pensioenstelsel niet in gevaar te brengen moeten volgens UNIZO dringende maatregelen genomen worden waarbij volgende algemene uitgangspunten belangrijk zijn:

- ✓ Het is absoluut noodzakelijk om alle mensen zo lang mogelijk aan het werk te houden;
- ✓ Het optrekken van de feitelijke pensioenleeftijd is belangrijker dan het optrekken van de wettelijke leeftijd die nu reeds 65 jaar bedraagt;
- ✓ Eerder dan te werken met een pensioenleeftijd is het belangrijker om te vertrekken vanuit de daadwerkelijk gepresteerde loopbanen;
- ✓ Dit brengt ons dan meteen ook bij de gelijkgestelde periodes en de belangrijke vraag of die oneindig pensioenrechten kunnen blijven genereren. Vanuit UNIZO is het duidelijk

dat hierin flink zal moeten gesnoeid worden en dat voor volgende periodes moeilijk nog pensioenrechten zullen kunnen toegekend worden:

- werkloosheid;
- brugpensioen;
- verlofstelsels zoals tijdskrediet en loopbaanonderbreking.

Anderzijds moeten periodes van arbeidsongeschiktheid, zwangerschapsverlof, ouderschapsverlof, palliatief verlof mogelijk wel pensioenrechten blijven opleveren.

Alternatief zou men voor alle gelijkgestelde periodes ook een rugzakprincipe kunnen invoeren waarbij men aan elke werknemer, zelfstandige of ambtenaar bvb 2 of 3 jaar toekent die hij gedurende zijn loopbaan mag opnemen als gelijkgestelde periode. Gaat men daarboven komt het niet meer in aanmerking voor het pensioen.

- ✓ Ook de ambtenarenpensioenen moeten hervormd worden en evolueren in de richting van de werknemerspensioenen. Dit is ook een taboe dat eindelijk eens moet doorbroken worden.
- ✓ Om mensen aan te moedigen langer te blijven werken wordt vanuit UNIZO een combinatie van de pensioenmalus en de pensioenbonus naar voor geschoven:
  - Zo zou men bvb voor diegenen die op pensioen wensen te gaan op 60 jaar of 61 jaar nog een malus kunnen toepassen van respectievelijk 25 en 20%. Uit actuariële studies blijkt immers dat iemand die op 60 jaar met pensioen gaat 15% had moeten bijdragen terwijl iemand die pas op 65 jaar met pensioen gaat slechts 12% had moeten bijdragen;
  - Vanaf 62 jaar zou men dan een bonus krijgen per jaar dat men langer werkt eventueel nog gecombineerd met een afnemende malus (15%, 10%, 5%)
- ✓ 40% van de bevolking heeft momenteel nog geen toegang tot de tweede pijler. Dit is een fundamenteel probleem waar een oplossing zal moeten voor bedacht worden gezien zowel de eerste als de tweede pijler nu reeds hun limieten hebben bereikt. Mogelijke denkplaatse zou hier kunnen zijn om een vrij toegankelijke tweede pijler op te richten waaraan alle werknemers (en zelfstandigen zonder vennootschap) die nog geen tweede pijler hebben bijdragen zouden kunnen betalen om zo een tweede pijler op te bouwen. Eventueel zou dit kunnen georganiseerd worden via de onderneming echter zonder dat deze hierin financieel zou moeten participeren en in zoverre het geen zware administratieve of financiële lasten tot gevolg zou hebben. Een verplichting is echter een stap te ver tenzij het als een onderdeel van het volgende loonakkoord zou kunnen afgesproken worden met de vakbonden en zij er mee akkoord gaan om een beter

pensioen op langere termijn voorrang te geven aan onmiddellijke koopkrachtstijgingen en loonsverhogingen.